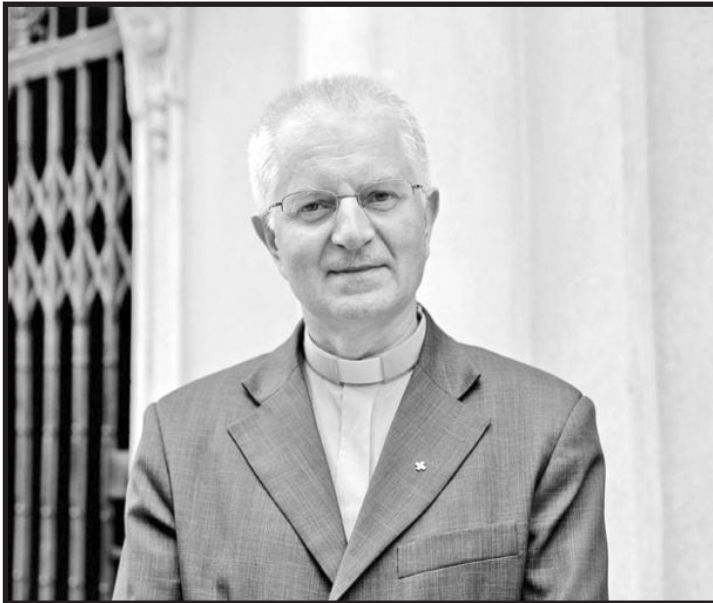

KS. ŁUKASZ KRUCKI* – GNIEZNO

KS. LESZEK GRZEGORZ WILCZYŃSKI (1957-2020)

Fot. Ze zbiorów Sanktuarium Trzech Hostii w Poznaniu.

Ksiądz Leszek Grzegorz Wilczyński, kapłan archidiecezji poznańskiej, urodził się 7 maja 1957 r. w Poznaniu. Był synem Michała i Janiny z domu Malinowska. Pierwsze nauki pobierał w Szkole Podstawowej nr 40 w Poznaniu, a następnie kształcił się w miejscowym VI Liceum Ogólnokształcącym. W 1977 r. uzyskał

* Ks. Łukasz Krucki – dr historii Kościoła; zastępca dyrektora Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie; wykładowca w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie i Wyższym Seminarium Duchownym Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim;

e-mail: krucki@op.pl

<https://orcid.org/0000-0003-2972-9113>

świadectwo dojrzałości i przez kolejne dwa lata uczęszczał do Pomaturalnego Studium Ogrodniczego w Poznaniu. W 1979 r. wstąpił do Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu i w ten sposób rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu. Ich zwieńczeniem stała się obrona pracy magisterskiej *Dzieje dobroczynności w czasopiśmie „Ruch Charytatywny”*, napisanej pod kierunkiem ks. prof. Mariana Banaszaka. Bezpośrednio po uzyskaniu magisterium rozpoczął dwuletnie studia podyplomowe zakończone w 1986 r. uzyskaniem licencjatu z teologii.

W dniu 23 maja 1985 r. przyjął w katedrze poznańskiej z rąk abp. Jerzego Stroby święcenia kapłańskie. Jednocześnie otrzymał dekret kierujący go do pracy duszpasterskiej w archidiecezji poznańskiej. Początkowo został ustanowiony wikariuszem w parafii św. Mikołaja w Mosinie, a następnie skierowano go do parafii Najświętszej Maryi Panny Wniebowziętej w Sulmierzycach. Tam też zajął się porządkowaniem archiwum parafialnego i założył Księgarnię Parafialną św. Dominika, do której sprowadzał książki z różnych wydawnictw katolickich. Po kolejnych placówkach w Gostyniu (1990-1991) i Grodzisku Wielkopolskim (1991-1993) został kapelanem w Domu Sióstr Szarytek w Poznaniu (1993-1997). Tam też opracował historię domu sióstr, która została ogłoszona drukiem w „Kronice Miasta Poznania” w 2002 r.

Z dniem 1 grudnia 1995 r. ks. Leszek Wilczyński został ustanowiony pracownikiem Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu. Początkowo obsługiwał sekretariat instytucji oraz realizował kwerendy genealogiczne i historyczne. W 1996 r. ukończył kursy archiwalne I i II stopnia organizowane przez Archiwum Państwowe w Poznaniu. W tym samym roku wstąpił do Stowarzyszenia Archiwistów Polskich Oddział w Poznaniu oraz do Wielkopolskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki, gdzie pracował w zarządzie.

W roku akademickim 1996/1997 odbył studium doktoranckie na Papieskim Wydziale Teologicznym w Poznaniu i pod kierunkiem ks. prof. Mariana Banaszaka zaczął pisać pracę doktorską pt. *Katolickie stowarzyszenia młodzieży męskiej w Archidiecezjach Gnieźnieńskiej i Poznańskiej w latach 1860-1939*. Śmierć promotora (†9 V 1997) spowodowała jednak, że musiał znaleźć nowego opiekuna naukowego. Został nim ks. prof. Anzelm Weiss, kapłan archidiecezji poznańskiej, związany z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim Jana Pawła II. Publiczna obrona doktoratu odbyła się 24 marca 1999 r. na nowo powstałym Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Recenzentami przedłożonej pracy byli: ks. prof. Marek Zahajkiewicz (KUL) i prof. Stanisław Nawrocki (UAM). Uzyskany przez ks. Leszka Wilczyńskiego dyplom doktorski był pierwszym tego typu dyplomem nadanym przez Wydział Teologiczny UAM w Poznaniu.

Jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktorskiego ks. Leszek Wilczyński podjął współpracę z ks. dr. Konradem Lutyńskim w zakresie organizacji sesji naukowych poświęconych dziejom archidiecezji poznańskiej. Pierwsza z nich odbyła się w lutym 1999 r. i poświęcona była biskupowi Janowi Lubrańskiemu. Kolejne z lat 2000-2002 objęły tematyką: „Badania zespołu pałacowo-sakralnego na poznańskim grodzie”, „Jubileusz 75-lecia Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu”,

„Wyniki badań archeologicznych na Ostrowie Tumskim w Poznaniu w latach 1999-2001”. Ks. L. Wilczyński był nie tylko ich współorganizatorem, ale także wygłaszał na nich referaty, które później upowszechniał w formie drukowanej.

W 1999 r. ks. Leszek Wilczyński rozpoczął pracę dydaktyczną z zakresu historii Kościoła na Wydziale Teologicznym UAM w Poznaniu i jego sekcjach w Kaliszu oraz Gorzowie Wielkopolskim. Prowadził seminarium naukowe, wykłady i ćwiczenia. Z czasem, od 2009 r., objął także wykłady w Prymasowskim Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie, co wymusiła najpierw choroba, a później śmierć ks. dr. Mariana Aleksandrowicza. W swojej działalności dydaktycznej podejmował również wykłady monograficzne oscylujące wokół zagadnień: *Katolickie organizacje młodzieży w Wielkopolsce, Rola i znaczenie Archidiecezji Poznańskiej w okresie II Rzeczypospolitej, Działalność społeczna duchowieństwa wielkopolskiego, Akcja Katolicka w Polsce w latach 1930-1939*. Dla studentów teologii przygotował trzytomowy podręcznik *Historii Kościoła* oraz materiały źródłowe do ćwiczeń z tego zakresu. Udzielał się ponadto w pracy administracyjnej pełniąc funkcję koordynatora Wydziału Teologicznego UAM ds. „Centrum Instytutu Wielkopolski” Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W dniu 1 września 2011 r. został ustanowiony profesorem nadzwyczajnym na Wydziale Teologicznym UAM. Ze wspomnianą jednostką naukową był związany do 31 sierpnia 2017 r. Wypromował 5 doktorów oraz 51 magistrów.

W 2002 r. ks. Leszek Wilczyński został ustanowiony kustoszem w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Wzorem wcześniejszych działań podjął się zadania organizowania sympozjów naukowych, które były poświęcone różnorodnej tematyce rocznicowej i lokalnej: „Wobec Kościoła i Ojczyzny. Kardynał Mieczysław Ledóchowski (1822-1902)” (2 XII 2002); „Badania archeologiczne na Ostrowie Tumskim w Poznaniu w 2002 roku” (5 V 2003); „*Musicae sacrae securi estote...* Świętej muzyce i świętemu śpiewowi w świętym służbie w oddaniu. W 60. rocznicę śmierci ks. dr. Wacława Gieburowskiego (1877-1943)” (25-27 X 2003); „Ostrów Tumski – kolebka Poznania” (4 XI 2003). Poza organizowanymi konferencjami brał udział w wielu zjazdach naukowych. Wygłaszał na nich referaty, które następnie były publikowane w czasopismach specjalistycznych. Tematyka tych wystąpień oscylowała wokół zagadnień z szeroko pojętej historii Kościoła na ziemiach polskich czasu niewoli narodowej oraz odrodzonej Rzeczypospolitej, a także spraw odnoszących się do archiwistyki. Należy podkreślić jego udział w corocznych spotkaniach księży profesorów i wykładowców historii Kościoła. W 2000 r. w Katowicach wygłosił referat „Katolickie stowarzyszenia młodzieży na Śląsku w okresie II Rzeczypospolitej” (opublikowany w 2002 r. w „Śląskich Studiach Historyczno-Teologicznych”). Pięć lat później w Olsztynie wygłosił prelekcję nt. „Kościelne ośrodki badań historycznych w Wielkopolsce na przełomie XIX i XX wieku”, która zamieszczona została następnie w piątym tomie czasopisma „Kościół w Polsce. Dzieje i kultura” ukazującego się pod redakcją ks. prof. Jana Walkusza. Ks. L. Wilczyński miał również wygłosić referat na planowanym w kwietniu 2020 r. zjeździe historyków Kościoła w Tarnowie, ale ten nie doszedł do skutku z powodu trwającej pandemii koronawirusa.

Znaczące okazały się również wystąpienia naukowe ks. Leszka Wilczyńskiego z zakresu archiwistyki. Podczas IV Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich w Szczecinie włączył się w działalność sekcji „Komputerowe zarządzanie dokumentacją” i omówił inwentarze oraz sprawy komputeryzacji w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu. Ponadto wziął udział w przygotowaniu wystawy „Skarby archiwów polskich”. W 2003 r. na sympozjum zorganizowanym w Lublinie, poświęconym „Informacji i udostępnianiu zasobów w archiwach Kościoła katolickiego w Polsce”, wygłosił prelekcję o nowoczesnym systemie informatycznym w praktyce archiwów kościelnych. W formie drukowanej ukazała się ona w półroczniku „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. W tym samym roku na sesji zorganizowanej przez Instytut Pamięci Narodowej oraz Wydział Teologiczny UAM w Poznaniu przedstawił problem Kościoła wobec dwóch totalitaryzmów w Polsce północno-wschodniej poparty niepublikowanymi źródłami pochodzącymi z parafii poznańskich. W 2005 r. wygłosił referat na ogólnopolskim seminarium archiwalnym pt. *Materiały archiwalne w jednostkach organizacyjnych (Przejmowanie i gromadzenie akt w archiwach kościelnych na przykładzie Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu)*.

Istotny okazał się wkład ks. Leszka Wilczyńskiego w prace nad opracowaniem martyrologium duchowieństwa polskiego z okresu II wojny światowej. Czynił to zarówno poprzez wystąpienia sympozjalne, jak i przygotowywane publikacje drukowane w „Archiwach, Bibliotekach i Muzeach Kościelnych” oraz w poznańskiej serii „Błogosławieni męczennicy”. W tejże serii ukazała się m.in. publikacja *Błogosławiony ks. Narcyz Putz. Patriota i męczennik* (Poznań 2004).

Spotkania księży dachauowców, w których ks. L. Wilczyński brał systematyczny udział dały początek szerokim planom utworzenia przy sanktuarium św. Józefa w Kaliszu centrum dokumentacji dotyczącej martyrologii duchowieństwa katolickiego. W toku podjętych prac opracował historię wszystkich pielgrzymek dziękczynnych do sanktuarium, a także uporządkował i zinwentaryzował akta Archiwum i Muzeum Księża byłych Więźniów w Dachau. Długoletnia praca w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu w naturalny sposób zmotywowała go do opracowania dziejów najstarszej polskiej diecezji. Okresem, któremu poświęcił najwięcej uwagi była XIX i XX-wieczna historia archidiecezji poznańskiej ze szczególnym uwzględnieniem czasów II Rzeczypospolitej. Ks. L. Wilczyński systematycznie analizował zagadnienia duszpasterstwa akademickiego i wojskowego, działalności sądownictwa, Kapituły Metropolitalnej i Ordynariatu Arcybiskupiego, Muzeum Archidiecezjalnego w dwudziestolecie międzywojennym. Dużo uwagi poświęcił ruchowi katolickiemu świeckich określanemu później mianem Akcji Katolickiej. Zebrany materiał archiwalny publikował w odrębnych tomach i tak przyczynił się do upowszechnienia dokumentacji wytworzonej przez centralę ogólnopolskiej Akcji Katolickiej. W toku tych prac powstały publikacje: *Działalność Diecezjalnych Instytutów Akcji Katolickiej w Polsce w latach 1930-1939* (Toruń 2003), *Akcja Katolicka w parafiach Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej* (t. 1-5, Poznań 2003), *Działalność Akcji Katolickiej w dekanatach Archidiecezji Gnieźnieńskiej i Poznańskiej w latach 1936-1939* (Poznań 2004), *Działalność wydawnicza Akcji Katolickiej w Poznaniu w latach 30. XX wieku*

(Poznań 2004). Dodatkowo przygotowywał artykuły z tej dziedziny, które zamieszczał w „Colloquia Theologica Adalbertina” i „Rocznikach Teologicznych”.

Ważkie miejsce w dorobku naukowym ks. L. Wilczyńskiego zajęła biografistyka odnosząca się do życiorysów zasłużonych kapłanów archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej w XIX i XX wieku. W jej efekcie stał się on kontynuatorem prac ks. prof. M. Banaszaka w zakresie redakcji i publikowania kolejnych tomów słownika biograficznego: *Księża społecznicy w Wielkopolsce 1894-1919* (t. 2-4, Gniezno 2007). Ponadto samodzielnie przygotował niejako kontynuację tego słownika w postaci pracy pt. *Księża społecznicy w Wielkopolsce 1919-1939* (Poznań 2001). Włączył się również w prace zespołowe przygotowujące IX tom *Słownika polskich teologów katolickich* (Warszawa 2006) oraz *Leksykon duchowieństwa represjonowanego w PRL w latach 1945-1989* (t. 1-3, Dragacz 2002-2006). Ks. Leszek Wilczyński był także popularyzatorem historii Kościoła w Wielkopolsce. Na łamach „Przewodnika Katolickiego”, „Miesięcznika Kościelnego Archidiecezji Poznańskiej” oraz „Gazety Wyborczej” przybliżał czytelnikom postaci najbardziej zasłużone dla Kościoła wielkopolskiego. Przez kilka lat wygłaszał również cotygodniowe pogadanki transmitowane przez poznańskie rozgłośnie: Radio Emaus i Radio Merkury.

Podjęmowane prace nad historią stowarzyszeń katolickich zaowocowały powstaniem rozprawy *Młode Polki. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej w Wielkopolsce 1918-1939* (Toruń 2005). Praca ta, obok pozostałego dorobku naukowego stała się podstawą do przeprowadzenia kolokwium habilitacyjnego, które odbyło się w 2006 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Uzyskanie stopnia doktora habilitowanego sprawiło, że ks. L. Wilczyński skupił się na pracy naukowej kosztem pracy zawodowej w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu, stąd też w tym samym roku przestał pełnić dotychczasowe obowiązki kustosa.

Ks. Leszek Wilczyński był pomysłodawcą i dyrektorem Instytutu Studiów Kościelnych „Lubranscianum”. Statutowym celem ustanowionej w 2012 r. instytucji stały się interdyscyplinarne badania naukowe nad historią archidiecezji poznańskiej w jej historycznych granicach, a także przybliżenie jej miejsca w Kościele Powszechnym. Instytut „Lubranscianum” pod zarządem ks. L. Wilczyńskiego podejmował starania, by stworzyć elektroniczną platformę informacyjną dla podejmowania badań nad życiem religijno-społecznym archidiecezji poznańskiej od 968 r. do XXI w. Patronował również wydawaniu prac z zakresu historii Kościoła w Wielkopolsce. Ukoronowaniem tej działalności stała się monografia autorstwa ks. Leszka Wilczyńskiego *Dzieje archidiecezji poznańskiej w XX wieku i na początku XXI wieku*, opublikowana przez Wydawnictwo UAM w 2019 r. jako czwarty tom *Dziejów Archidiecezji Poznańskiej*.

W trakcie swojej działalności naukowej, administracyjnej i duszpasterskiej ks. Leszek Wilczyński był członkiem wielu towarzystw i stowarzyszeń. Był przewodniczącym Komisji Teologicznej Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, członkiem Stowarzyszenia Archiwistów Kościelnych, Stowarzyszenia Archiwistów Polskich i Wielkopolskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki w Poznaniu. Duchowo związany z benedyktynami, był oblatem lubińskim oraz przewodniczą-

cym Komisji Historycznej w procesie beatyfikacyjnym Sługi Bożego o. Bernarda z Wąbrzeźna OSB.

W 2012 r. ks. Leszek Wilczyński został ustanowiony przez abp Stanisława Gądeckiego rektorem kościoła pw. Najświętszej Krwi Pana Jezusa przy ul. Żydowskiej w Poznaniu. Funkcję tę pełnił do śmierci. Zmarł 27 października 2020 r. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 31 października 2020 r. w kościele pw. Świętego Krzyża w Poznaniu. Ciało zmarłego historyka Kościoła spoczęło na cmentarzu górczyńskim w Poznaniu.

Słowa kluczowe: ks. Leszek Wilczyński; Lubrancianium; Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu; historia Kościoła; archidiecezja poznańska

Keywords: Fr. Leszek Wilczyński; Lubrancianium; Archdiocese Archives in Poznań, history of the Church; Archdiocese of Poznań